

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ
Юридичний факультет
Кафедра цивільно-правових дисциплін і трудового права
імені професора О.І. Процевського**

«Актуальні проблеми приватного та публічного права»

**Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції
присвяченої 92-річчю з дня народження член-кореспондента НАПрН
України, академіка Міжнародної кадрової академії, Заслуженого діяча
науки України, доктора юридичних наук, професора Процевського О.І.**

**2 квітня 2021 року
м. Харків**

УДК 349.2:342.727
ББК 67.305
А 43

Актуальні проблеми приватного та публічного права : матеріали ІІІ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції присвяченої 92-річчю з дня народження член-кореспондента НАПрН України, академіка Міжнародної кадрової академії, Заслуженого діяча науки України, доктора юридичних наук, професора Процевського О.І. (2 квітня 2021 року). – Харків, 2021. – 333 с.

У матеріалах збірника представлені результати наукових досліджень вчених, присвячених актуальним проблемам приватного та публічного права.

Видання адресоване вченим, аспірантам, докторантам, викладачам закладів юридичної освіти, працівникам суду, адвокатури, органам юстиції, співробітникам Державної служби зайнятості України, практикуючим юристам, громадським діячам, профспілковим активістам, іншим особам, що цікавляться проблемами приватного та публічного права.

Матеріали конференції оприлюднені у електронному вигляді на сервері відкритого електронного архіву (репозитарію) Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди ЕКhNPUiR (електронний архів): <http://dspace.hnpu.edu.ua/> та на сайті юридичного факультету: <http://www.hnpu-laws.in.ua/> у розділі «Наука».

Оргкомітет інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники та їх наукові керівники.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

Андрій Василь Михайлович,
професор кафедри трудового права та
права соціального забезпечення
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
доктор юридичних наук, професор

ЩОДО МІЖНАРОДНИХ МІНІМАЛЬНИХ НОРМ (СТАНДАРТІВ) СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Визнаючи права людини природними і невід'ємними, міжнародне співтовариство виробило певні стандарти, які відображають обсяг таких прав та основні умови їх реалізації. Зазначені стандарти розроблені стосовно різних сфер життєдіяльності суспільства де, в основному і відбувається реалізація відповідних прав і свобод людини, в тому числі стосовно системи соціального забезпечення. Оскільки, в даній системі реалізуються права людини, які визнані міжнародним співтовариством, очевидним є той факт, що міжнародні стандарти соціального забезпечення являють собою один з видів міжнародних стандартів в сфері прав людини.

У науковій юридичній літературі, а також в нормативних актах досить часто зустрічаються такі терміни, як «міжнародні мінімальні норми» та «міжнародні стандарти». При цьому, чинні джерела права не містять точних дефініцій даних понять і не дають однозначної відповіді на питання щодо їх співвідношення. Однак, більшість науковців в сфері права соціального забезпечення сходяться на думці, що дані поняття тотожні, оскільки складаються з одних і тих же правових норм, закріплюють однакові права й обов'язки, головна їх функція полягає у встановленні правових засобів та обсягів соціального забезпечення.

Кожна держава повинна гарантувати своїм громадянам відповідні стандартні умови, передбачені міжнародно-правовим законодавством. Адже міжнародно-правові стандарти - це не максимум того, що вимагає міжнародне співтовариство від держави, а мінімум, який вона має забезпечити своїм громадянам [1, с.398].

Як приклад, використання терміну «мінімальні норми» можна навести назву Конвенції МОП №102 «Про мінімальні норми соціального забезпечення» [2]. Зазначену Конвенцію можна віднести до категорії актів універсального значення. Цей документ містить основні норми про види, розміри й умови надання соціального забезпечення. Вона є своєрідним інструментом, що визначає та встановлює міжнародні стандарти в соціальній сфері для національного законодавства з питань соціального захисту населення [3, с.144].

В самій назві Конвенції вживається термін «мінімальні норми», які містять основні умови для забезпечення нормальної життєдіяльності населення, в зв'язку з чим вони і є стандартами.

Міжнародні стандарти соціального забезпечення розглядаються як добровільно прийняті державою взаємні зобов'язання, закріплені в міжнародних нормах, задля приведення національного законодавства у сфері соціального забезпечення у відповідність до міжнародних стандартів, зокрема стандартів Міжнародної організації праці з метою ефективної реалізації права громадян на відповідний рівень соціального забезпечення.

Основними ознаками міжнародних стандартів соціального забезпечення є, вони: 1) закріплені в правових актах міжнародного характеру (наприклад, в документах міжнародних організацій чи міждержавних угодах); 2) спрямовані на регулювання суспільних відносин в сфері соціального забезпечення шляхом взаємодії міжнародного і внутрішньодержавного правопорядку; 3) мають модельний характер, який дозволяє визначати і встановлювати засади соціального забезпечення, що дає можливість державам-учасникам при достатніх фінансових і матеріальних ресурсах підвищувати рівень соціальних гарантій; 4) виступають як правові засоби в механізмі міжнародно-правового регулювання соціального забезпечення; 5) спрямовані на формування національної системи соціального забезпечення, яка відповідає сучасним уявленням цивілізованого суспільства щодо умов та рівня соціальної підтримки населення; 6) стають добровільно прийнятими міжнародними зобов'язаннями держави, в разі ратифікації закріплених положень у конвенціях чи угодах.

Класифікація міжнародних стандартів соціального забезпечення, яка може бути проведена за різними підставами, демонструє їх всебічність та універсальність, що дозволяє державам формувати й удосконалювати національні системи соціального забезпечення, з урахуванням економічних, політичних, демографічних та інших умов в конкретній країні. Залежно від характеру і ступеня деталізації, міжнародні стандарти соціального забезпечення можна поділити на загальні і спеціальні. Критеріями класифікації може виступати сфера соціальної політики, в якій реалізуються ті чи інші міжнародні стандарти, а також рівень правового регулювання (універсальний, регіональний, міждержавний). Враховуючи особливості об'єкту правового регулювання, можна виділити консолідовані і диференційовані міжнародні стандарти соціального забезпечення: до перших слід віднести стандарти, які стосуються всієї системи соціального забезпечення і охоплюють більшість або кілька його видів. Диференційовані стандарти характеризуються наявністю одного об'єкту правового регулювання (організаційно-правової форми чи виду соціального забезпечення або ж типу соціального надання окремим категоріям суб'єктів). Стосовно конкретної держави, міжнародні стандарти соціального забезпечення можна розділити з урахуванням ступеня обов'язковості їх реалізації на рекомендаційні та обов'язкові: перші містяться в документах, так званого, м'якого права або у не ратифікованих державою угодах та мають характер рекомендацій, другі - зафіксовані в ратифікованих державою угодах та повинні бути реалізовані нею в обов'язковому порядку [4, с. 13].

В більшості досліджень в іноземній літературі під міжнародними стандартами розуміється загальний, фундаментальний та універсальний базовий комплекс, який за своїм характером є невід'ємним від прав людини. Тобто, це модельні правові засоби, які застосовують держави для встановлення і реалізації узгоджених міжнародних вимог до сучасних систем соціального забезпечення.

В даному випадку, слід зазначити, що в такому розумінні міжнародні стандарти розглядаються виключно як відповідна модель правових засобів. Вбачається, що неточність таких положень полягає в тому, що мінімальні норми (стандарти) складаються не тільки з моделей відповідних правових засобів правового регулювання, а й містять норми визначеного рівня соціального забезпечення, видів соціального забезпечення, а також розміри грошових виплат. Так, наприклад, уже згадувана нами Конвенція МОП № 102 встановлює розмір пенсії по старості, на рівні не менше 40% від минулого заробітку, однак, організаційно правова форма соціального забезпечення для досягнення зазначеного рівня встановлюється кожною державою окремо. Саме тому, ототожнення понять міжнародних стандартів з поняттям модельних правових засобів, не є виправданим.

З урахуванням викладених позицій міжнародні мінімальні норми (стандарти) соціального забезпечення можна визначити як правові норми, які встановлюють певний рівень та правові засоби організації національної системи соціального забезпечення з метою підвищення ефективності реалізації прав громадян на соціальні виплати.

Отже, аналізуючи поняття міжнародних стандартів соціального забезпечення, загально визнаним є той факт, що мова йде про базові норми, які дозволяють здійснювати правову взаємодію внутрішньодержавних і міжнародних правових систем, зокрема, систем соціального забезпечення та підвищувати їх ефективність.

Список використаних джерел:

1. Лушников А.М., Лушникова М.В., Тарусина Н.Н. Договоры в сфере семьи, труда и социального обеспечения: учебное пособие. // Лушников А.М., Лушникова М.В., Тарусина Н.Н. Ярослав. гос. ун-т., Ярославль – ЯрГУ - 2014 . С. 398. (432 с.)
2. Про мінімальні норми соціального забезпечення; Конвенція МОП №102 від 28.06.1952 р. // URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/993_011
3. Краснов В.Є. Ратифікація Конвенції Міжнародної організації праці № 102 як вектор вдосконалення системи соціального забезпечення України на шляху до євроінтеграції. Прикарпатський юридичний вісник. 2016. Вип. 2. С. 144-144
4. Лаптев Г.С. Международные стандарты социального обеспечения : диссертация ... кандидата юридических наук : 12.00.05 / Лаптев Геннадий Сергеевич.- Омск, 2011.- С.13. 224 с